

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกต่างก็พัฒนาตนเองให้มีความเจริญและก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ กันสูงมาก รัฐบาล หน่วยงาน และสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจำเป็นต้องจัดการปฏิรูปการศึกษาใหม่ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน ประเทศชาติต้องการทรัพยากรมนุษย์ให้ฉลาดและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงต้องมีการปรับปรุงให้เอื้อต่อเด็กให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคลให้มากที่สุด เพื่อให้มีผลการเรียนรู้ก้าวหน้าไปอย่างยอดเยี่ยม และก้าวหน้าไปบนเส้นทางที่คาดหวังไว้

ทรัพยากรที่นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศชาติ ได้แก่ ทรัพยากรที่มีคุณภาพสูง ซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีความสามารถพิเศษในด้านต่าง ๆ เพราะถือว่าบุคคลเหล่านั้นพร้อมที่จะสร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งต่อตนเองและประเทศชาติโดยส่วนรวมตลอดจนเป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของประเทศ จากการที่เด็กแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน ครูต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความสามารถด้านนั้น ๆ ตามความต้องการของเด็ก และครูต้องตระหนักว่าความเก่งมีหลายเรื่องหลายแบบ นอกจากนี้ ครูต้องทราบว่าเด็กแต่ละคนมีความถนัดความเก่งในด้านใดและจะพัฒนาเขาโดยวิธีการใด (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2541) รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังจะพบได้จากมีการกำหนดราช ละเอียดในยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของคนตามแผนพัฒนาคนและสังคมในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) เกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ข้อหนึ่งว่า สร้างโอกาสให้เด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษแสดงลักษณะเด่นของตนเอง เช่น จัดให้มีองค์กรที่รับผิดชอบนโยบายและการดำเนินงานสำหรับเด็กกลุ่มนี้ จัดให้มีกลุ่มโรงเรียนและกำหนดโรงเรียนที่เป็นศูนย์ประสานส่งเสริมและพัฒนาเด็กปัญญาเลิศ โดยประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการสอน การค้นคว้า การวิจัย รวมทั้งเป็นศูนย์บริการ และแนะให้คำปรึกษาและพัฒนาเครื่องมือบ่งชี้เด็ก และแนะนำการปฏิบัติแก่ครู ผู้ปกครองต่อเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ปัจจุบันมีเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษจำนวนหนึ่งอยู่ในโรงเรียนต่างๆ แต่การจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนไม่เอื้อต่อการพัฒนาสติปัญญาและความสามารถพิเศษของเขาได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากนักการศึกษาและบุคคลทั่วไปเข้าใจว่าเด็กเหล่านี้สามารถพัฒนาไปสู่ความสำเร็จได้ด้วยตนเองจึงทำให้ประเทศชาติต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีค่าไปอย่างน่าเสียดาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536) สอดคล้องกับคำกล่าวของ สุมณฑา พรหมบุญ (2538) ที่ว่า เรามักเข้าใจว่าเด็กเก่งต้องเป็นเด็กที่เรียนเก่ง สอบได้คะแนนดีโดยเฉพาะในวิชาหลัก ๆ และมีความสามารถท่องจำได้ดี เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเป็นผู้นำหรือมีความสามารถเฉพาะด้านกลับไม่มีใครสนใจว่าเป็นเด็กเก่ง ทั้งที่เด็กพวกนี้มีจำนวนมาก ทำให้ความสามารถที่แฝงเร้นในตัวเด็กค่อย ๆ ลดน้อยตามลำดับ เด็กที่มีความสามารถพิเศษจำนวนมากจึงมองไม่เห็นคุณค่าในตนเอง และมีความรู้สึกคับข้องใจจนเกิดปัญหาพฤติกรรม นอกจากนี้ การคัดเด็กกลุ่มนี้มาเรียนพิเศษเฉพาะกลุ่มดังเช่นที่ปฏิบัติกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของบุคคลหรือเป็นการแบ่งแยกมนุษย์ แต่ถ้าปล่อยให้เด็กเก่งและไม่เก่งเรียนร่วมกันในลักษณะที่ไม่ได้รับการสนับสนุนใด ๆ ทั้งสิ้น โดยปล่อยให้พัฒนาไปตามธรรมชาติ เด็กจะไม่มีโอกาสบรรลุถึงความเป็นเลิศ โดยเฉพาะในสภาพสังคมไทยที่มีทรัพยากรบุคคล อุปกรณ์ โรงเรียนและอาคารสถานที่จำกัด (นิศยา คชภักดี, 2536)

Gowan (1957 อ้างถึงใน ศรียา นิยมธรรมและประกฤษ นิยมธรรม, 2520) ได้ให้ความเห็นว่า เด็กที่มีระดับสติปัญญาสูง แต่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยให้ใช้สติปัญญาได้เต็มที่จึงไม่ประสบความสำเร็จ เป็นผลมาจากการหลบหลีก เนื่องจากการที่ความคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ ของเด็กถูกมองข้ามว่าเป็นเรื่องไร้สาระ ทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายท้อแท้ นอกจากนี้ ดวงเดือน อ่อนน่วม (2529) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กที่มีความสามารถพิเศษ (Gifted child) มีปัญหาเช่นเดียวกับเด็กอื่น ๆ ซึ่งปัญหาที่พบคือ เด็กที่มีความสามารถพิเศษที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถ (Underachievers) ซึ่งมีสาเหตุจากการที่มีอัตมโนทัศน์ (Self - Concept) ที่ไม่ดี มีความรู้สึกไม่ดีต่อตัวเอง และปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ เด็กที่มีความสามารถพิเศษที่มีข้อบกพร่องในการเรียน (Learning difficulties gifted children) คือการที่เด็กที่มีความสามารถพิเศษที่มีความสามารถสูงในด้านใดด้านหนึ่ง แต่กลับมีปัญหาในอีกด้านหนึ่ง นอกจากนี้ ข้อบกพร่องในการเรียนของเด็กอาจเกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม คือการสอนไม่ดี หรือเด็กขาดความเอาใจใส่ต่อการเรียน ความผิดปกติทางการได้ยิน ความกดดัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาทางอารมณ์และทำให้เกิดปัญหาที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น และอุษณีย์ โพธิสุข (2535) ได้กล่าวถึงปัญหาของเด็กปัญญาเลิศว่า เด็กเหล่านี้จะขาดการสนับสนุนช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง เด็กขาดความเข้าใจในศักยภาพอันมีค่าของตนเอง และไม่ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับพวกเขาเพราะหลักสูตรส่วนใหญ่จัดไว้เพื่อเด็กส่วนใหญ่ โดยเป็น

หลักสูตรที่คำนึงถึงเฉพาะสิ่งที่วัดได้ในทางพฤติกรรมภายนอกที่สามารถแสดงออกมาได้ ซึ่งความสามารถพิเศษเป็นสิ่งที่วัดไม่ได้จากแบบทดสอบ ขาดองค์การที่ให้การสนับสนุนและศึกษาเด็กเหล่านี้อย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการสัมมนาแนวทางการพัฒนาเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ(คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2536) ที่ว่า ขาดองค์การที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการเป็นศูนย์ประสานส่งเสริมและพัฒนาเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ขาดเครื่องมือตรวจสอบศักยภาพของเด็ก ขาดนิยามของคำว่าเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ลักษณะและความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ กระบวนการเรียนการสอนยังไม่เอื้ออำนวยต่อการให้เด็กได้แสดงความสามารถในเชิงสร้างสรรค์และพัฒนาศักยภาพของเด็กได้อย่างเต็มที่

ฉะนั้นในการจัดการศึกษาจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามศักยภาพของตนและสามารถพัฒนาความสามารถจนถึงขั้นสูงสุด จากรายงานการประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษในปีการศึกษา2535(คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2536) ผลการศึกษาพบว่าหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนี้ คือ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัย หน่วยงานเหล่านี้มีวัตถุประสงค์และวิธีการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการ ซึ่งวิธีการจัดการศึกษาของหน่วยงานเหล่านี้สรุปได้ดังนี้ คือ

1. การตรวจสอบหาศักยภาพของเด็ก มีขั้นตอนเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เป็นการกรองหรือเสนอชื่อเด็กอย่างคร่าว ๆ ว่าเด็กคนใดน่าจะอยู่ใน “ข่าย” ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ ขั้นที่ 2 เป็นขั้นที่ใช้แบบสอบถามอย่างละเอียด อาศัยข้อมูลพื้นฐานจากข้อมูลขั้นที่ 1 มาเป็นแนวทางในการทดสอบเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นที่ดีขึ้น ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและวินิจฉัยใช้ข้อมูลจากขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 มาประมวลสรุปหากจำเป็นอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องเฉพาะด้าน เป็นข้อมูลอันสุดท้ายที่มีความสำคัญในการวางแผนการศึกษาหรือให้ความช่วยเหลือเด็กต่อไป

2. หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้หลักสูตรเช่นเดียวกับนักเรียน นักศึกษาทั่วไปแต่มีการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ เนื่องจากหลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบันเป็นหลักสูตรที่ไม่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสที่จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตนเองจึงควรเปลี่ยนจากระบบการควบคุมไปสู่ระบบการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนควรมีหน้าที่เป็นเพียงผู้กระตุ้นและเปิดโอกาสให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถ สำหรับหลักสูตรสำหรับเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษควรมีความ ยากง่ายแตกต่างกัน เนื่องจากเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความ-

สามารถพิเศษมีหลายระดับ และมีพัฒนาการทางสมองที่เร็วกว่าเด็กในวัยเดียวกัน การจัดหลักสูตรสำหรับเด็กปัญญาเลิศต้องคำนึงถึงลักษณะพิเศษความต้องการและความสนใจของเด็กเป็นเกณฑ์สำคัญ คุชฎี บริพัตร ณ อยุธา (2531) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กปัญญาเลิศว่ามี 3 วิธี คือ 1. ยืดขยายหลักสูตรเดิม 2. สร้างหลักสูตรอยู่บนพื้นฐานความต้องการ ความสนใจ และลักษณะนิสัยของเด็กปัญญาเลิศ 3. พัฒนาส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร คือ เนื้อหา ซึ่งไม่ควรเน้นข้อเท็จจริงแต่เน้นที่แนวคิดสำคัญ Tennant (1979 อ้างถึงใน ดวงเดือน อ่อนน่วม , 2529) เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษทำได้โดย ขยายหลักสูตรปกติออกไป เรียกว่าหลักสูตรขยายสำหรับเด็กสามารถพิเศษ ซึ่งแบ่งออกเป็นด้านดังนี้ ด้านเนื้อหา แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) ความรู้ใช้การขยายเนื้อหาให้เด็กได้ศึกษาได้ลึกซึ้ง การเสริมเนื้อหาที่ไม่มีในโปรแกรมปกติ การร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้ที่เรียน (2) ทักษะต้องมีการขยายความสามารถด้านทักษะให้ถึงขีดสูงสุด และฝึกทักษะด้านอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น (3) ทักษะคิด สามารถขยายวงของทักษะคิดให้กว้างขวางขึ้นการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนที่มีระดับความสามารถต่ำกว่า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ (1) การตัดสินใจ เด็กกลุ่มนี้ต้องการการตัดสินใจในเรื่องที่ซับซ้อนยากขึ้น หรือมีตัวเลือกในการตัดสินใจมากขึ้น (2) ความคิดสร้างสรรค์ เด็กควรได้รับการส่งเสริมให้กว้างขวางขึ้นตามลักษณะต่าง ๆ ของความคิดสร้างสรรค์ เช่น ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม (3) ความสามารถทางเชาว์ปัญญาควรได้รับโอกาสในการใช้ความคิดในระดับสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ ดวงเดือน อ่อนน่วม (2529) ได้เสนอแนวคิดของการจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษในแง่ของการจัดการไว้ 4 ชนิดคือ (1) โปรแกรมเร่งเรียน (2) โปรแกรมการจัดกลุ่มตามความสามารถ (3) โปรแกรมการศึกษารายบุคคล (4) โปรแกรมการแนะแนว สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เด็กที่มีความสามารถพิเศษจะมีความสามารถสูงในการเรียนเกือบทุกด้าน หากครูเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม เด็กจะพัฒนาความสามารถของตนได้สูงสุด อุษณีย์ โพธิสุข (2537) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ที่ครูผู้สอนเด็กปัญญาเลิศควรยึดเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็ก คือ การปรับเนื้อหา ควรจะยืดหยุ่น หลากหลาย ซับซ้อน กว้างขวางและลึกซึ้ง การปรับกระบวนการเรียนการสอน คือ วิธีสอนต้องเปิดกว้างและกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดระดับสูงอย่างมีทิศทาง ส่งเสริมการศึกษาสำรวจตนเอง ฝึกด้วยสถานการณ์จำลอง การปรับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้เด็กได้ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองตามทิศทางที่วางไว้ การปรับสภาพแวดล้อมให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ เช่น การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ คุชฎี บริพัตร ณ อยุธา (2531) ได้เสนอเกณฑ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปัญญาเลิศไว้ดังนี้คือกิจกรรมต้องใช้กระบวนการคิดระดับสูงคือ การประยุกต์ใช้ การแยกแยะ แจกแจง การสังเคราะห์และประเมินผล กิจกรรมที่จัดต้องใช้แนว

คตินิรนัยและอุปนัย และผดุง อารยะวิญญู (2533) ได้เสนอกลยุทธ์ในการสอนเด็กปัญญาเลิศไว้ดังนี้ คือใช้การระดมความคิด การสัมมนา การอภิปราย การศึกษานอกสถานที่ การโต้วาที การให้คำแนะนำปรึกษา การลงมือปฏิบัติจริง การสืบสวน การใช้สื่อผสม การหาทางแก้ปัญหา การศึกษาด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

3. บุคลากร โรงเรียน / สถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ใช้ครูและบุคลากรกลุ่มเดียวกันที่ใช้สอนปกติ มีการเตรียมบุคลากรโดยการจัดฝึกอบรมเพิ่มเติม

4. การประเมินผลการเรียน ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ใช้เกณฑ์การประเมินผลตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ผดุง อารยะวิญญู (2531) กล่าวถึงการประเมินผลการจัดการศึกษาแก่เด็กปัญญาเลิศว่า ควรมีการประเมินผลพัฒนาการของนักเรียนเป็นระยะ เพื่อให้ทราบพัฒนาการของเด็กในด้านความสามารถ ผลการเรียน โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เด็กเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม การทดสอบทางจิตวิทยา การใช้สังเกตพฤติกรรม วิเคราะห์พัฒนาการของนักเรียนที่ควรรวบรวมไว้ทดสอบความสามารถเฉพาะด้าน

นอกจากนี้จากรายงานการประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ได้มีข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษไว้ดังนี้คือ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2536)

1. รัฐควรกำหนดมาตรการในการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาให้ชัดเจน รวมทั้งมาตรการสนับสนุนเอกชนให้มีบทบาทในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้

2. ควรมีองค์กรทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงาน ส่งเสริม และพัฒนาเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เป็นศูนย์สาธิตการสอน วิจัย ค้นคว้า และผลิตเอกสารตำราด้านการพัฒนาเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ รวมทั้งเป็นศูนย์บริการแนะแนวให้คำปรึกษาและพัฒนาเครื่องมือการคัดแยกเด็ก แนะนำการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษแก่ครู ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. ควรมีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของครูและนักเรียนทุกระดับการศึกษา ให้มีความยืดหยุ่น หลากหลายในรูปแบบและวิธีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน

หน่วยงานทางการศึกษาหลายหน่วยงาน (โครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน , 2538) คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

ได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ จึงร่วมกันจัดทำโครงการนำร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพและเยาวชนขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากมูลนิธิ สดศรี - สฤษดิ์วงศ์ ซึ่งมูลนิธินี้จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2523 โดยมีภาระงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษและสำหรับโครงการนำร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนได้ทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงาน ส่งเสริม และพัฒนาเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เป็นศูนย์สาธิตการสอน วิจัย ค้นคว้า และผลิตเอกสารตำราด้านการพัฒนาเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ รวมทั้งเป็นศูนย์การแนะแนวให้คำปรึกษาและพัฒนาเครื่องมือคัดแยกเด็ก แนะนำการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษแก่ครู ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะพบว่าเป็นองค์กรที่จัดตั้งเพื่อตอบสนองข้อเสนอแนะจากรายงานการประเมินผลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ โครงการนำร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนเป็นโครงการที่มุ่งการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่จะพัฒนาความสามารถพิเศษของเด็กทุกคน ดังนั้น การจัดการศึกษาในแนวคิดนี้ มีทั้งระบบการจัดการศึกษาในโรงเรียนตามปกติและระบบการจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษโดดเด่นโดยเฉพาะ มีโรงเรียนในโครงการนำร่องจำนวน 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนปานะพันธุ์ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (ฝ่ายประถม) โรงเรียนสาธิตบางนา โรงเรียนไผทอุดมศึกษา และโรงเรียนปราโมชวิตา รามอินทรา ทั้งหมดเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณกรุงเทพมหานคร และในปัจจุบันโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนปานะพันธุ์ได้ยุบเลิกโรงเรียนทำให้เหลือโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนำร่องจำนวน 4 โรงเรียน โดยโครงการได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 ในโรงเรียนโครงการนำร่องด้วยเทคนิควิธีที่ส่งเสริมการพัฒนาอัจฉริยภาพของเด็ก เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพของตนเองโดยไม่แยกกลุ่มเด็กเก่งจากเด็กกลุ่มอื่น เด็กเก่งสามารถแสดงความสามารถพิเศษของตนได้เต็มที่และเด็กทุกคนในชั้นก้าวหน้า โดยการปรับโครงสร้าง และยุทธวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ของเด็กในโรงเรียนทั้งระบบ

2. เพื่อปรับสภาพแวดล้อมให้กระตุ้นและส่งเสริมการแสดงความสามารถด้านต่าง ๆ ของเด็ก เช่น จัดค่ายวิชาการต่าง ๆ ศูนย์วิทยากร ชมรมต่าง ๆ โลกความรู้ โลกอาชีพ กิจกรรมเสริมหลักสูตร การใช้ทรัพยากรบุคคลจากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่บ้าน

3. เพื่อจัดการศึกษาที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กควบคู่ไปกับการฝึกทักษะการเรียนรู้และสร้างนิสัยใฝ่รู้ให้แก่เด็กในวัยประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งถือว่าเป็นวัยที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพ

4. เพื่อดำเนินการให้เป็นโครงการตัวอย่างที่จะส่งเสริมเด็กที่มีอัจฉริยภาพ โดยไม่แยกออกจากเด็กทั่วไปอย่างถาวร

5. เพื่อเผยแพร่แนวคิดและองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอัจฉริยภาพของเด็กและเยาวชน และผลักดันให้มีศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนอย่างเต็มรูปแบบในอนาคต ซึ่งจะเป็นศูนย์รวมในการดูแลและประสานงานการพัฒนาเด็กของโรงเรียนที่ต้องการการจัดศึกษาเพื่อพัฒนาเด็ก ให้มีความสามารถพิเศษ

นอกจากนี้โครงการได้เสนอแนวทางการตรวจสอบหาศักยภาพของเด็กและแนวทางการจัดการ ศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ คือ จัดโปรแกรมพิเศษระหว่างเวลาเรียนบางเวลา(Enrichment Program) จัดโครงการวันเสาร์ และระหว่างปิดภาคเรียน ทำโครงการพิเศษ เรียนภาษาอื่น จัดห้องศูนย์วิชาการ เป็นต้น แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมอัจฉริยภาพ คือ เทคนิคการสอนของครูโดยใช้กระบวนการ 6 อย่าง เช่น การเรียนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง การใช้คำถามที่ใช้เทคนิคความคิดระดับสูง เป็นต้น การสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ เช่น การจัดบริเวณโรงเรียนทุกมุมให้เป็นแหล่งความรู้ การจัดศูนย์วิชาการ เป็นต้น การแนะแนวและจิตวิทยา และการประเมินผลแนวใหม่

จากที่กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับโครงการนำร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน พบว่าการดำเนินงานของโรงเรียนนำร่องตามที่โครงการเสนอแนะไว้จะมีลักษณะแตกต่างไปจากโรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ หลายประการ เช่น เทคนิคการสอนของครู การจัดโปรแกรมพิเศษต่างๆ การสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนตั้งแต่การดำเนินงานตามโครงการ และการประเมินผลโครงการของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นข้อมูลสำหรับโรงเรียนที่จะเข้าร่วมโครงการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามลักษณะของโครงการนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนในโรงเรียนโครงการนำร่องในด้านการดำเนินงานตามโครงการ และการประเมินผลโครงการ

ขอบเขตในการวิจัย

1. ประชากรคือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการดำเนินงานโครงการนำร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน ผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้สอนในชั้นประถมศึกษาปีที่1-3 ในโรงเรียนโครงการนำร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน และผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนโครงการนำร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน

2. การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนในโรงเรียนโครงการนำร่อง มุ่งศึกษาในด้าน

2.1 การดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งประกอบด้วย

2.1.1 การจัดสถานที่และสภาพแวดล้อม

2.1.2 บุคลากร

2.1.3 งบประมาณ

2.1.4 หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

2.1.5 การจัดการเรียนการสอน

2.1.6 การวัดผลและประเมินผล

2.1.7 สื่อการเรียนการสอน

2.1.8 การนิเทศการเรียนการสอน

2.1.9 บริการแนะแนวและจิตวิทยา

2.1.10 การประชาสัมพันธ์และประสานงานกับผู้ปกครองของนักเรียน

2.2 การประเมินผลโครงการ

ข้อตกลงเบื้องต้น

กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามโครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนจำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการฯ ผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบโครงการ ครู และผู้ปกครองเพียงพอที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามโครงการฯ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โครงการนำร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน หมายถึง แผนงานของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ที่กำหนดไว้เป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้โรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการนำไปปฏิบัติโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสามารถพิเศษของเด็กทุกคนและมุ่งการศึกษาพิเศษเพื่อให้ความดูแลเอาใจใส่เด็กทั้งโรงเรียนที่ค้นพบว่ามีความสามารถพิเศษโดดเด่น โดยจัดระบบการศึกษาในโรงเรียนตามปกติและระบบการจัดการศึกษาพิเศษและ/หรือจัดหลักสูตรพิเศษเสริมให้กับเด็กกลุ่มที่มีความสามารถโดดเด่น

โรงเรียนโครงการนำร่องพัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการนำร่องพัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน จำนวน 4 โรงเรียน คือ (1) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (2) โรงเรียนสาธิตบางนา (3) โรงเรียนไพฑูริย์ศึกษา และ (4) โรงเรียนปราโมชวิทยา รามอินทรา

สภาพการดำเนินงาน หมายถึง ลักษณะการดำเนินงานจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน โดยศึกษาครอบคลุมในด้านการดำเนินงานตามโครงการ และการประเมินผลโครงการ

ปัญหาการดำเนินงาน หมายถึง สถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนในด้านการดำเนินงานตามโครงการ และการประเมินผลโครงการเป็นไปไม่ราบรื่น

การดำเนินงานตามโครงการ หมายถึง การปฏิบัติงานในการจัดการศึกษาในโรงเรียนโครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนในด้านการจัดสถานที่และสภาพแวดล้อม บุคลากร งบประมาณ หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล สื่อการเรียนการสอน การนิเทศการเรียนการสอน บริการแนะแนวและจิตวิทยา การประชาสัมพันธ์ และประสานงานกับผู้ปกครองของนักเรียน

การประเมินผลโครงการ หมายถึง วิธีการที่ทำให้ทราบถึงผลของการดำเนินงานโครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนในโรงเรียนโครงการนำร่องในด้านการจัดสถานที่และสภาพแวดล้อม บุคลากร งบประมาณ หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล สื่อการเรียนการสอน การนิเทศการเรียนการสอน บริการแนะแนวและจิตวิทยา การประชาสัมพันธ์และประสานงานกับผู้ปกครองของนักเรียน

หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรที่โรงเรียนโครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็ก และเยาวชนใช้ โดยเป็นหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางการศึกษาที่ผสมผสานกันระหว่างเนื้อหาและวิธีการเสนอเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของเด็ก

การตรวจสอบหาศักยภาพเด็ก หมายถึง วิธีการค้นหาความสามารถ ความถนัด และความสนใจของเด็กแต่ละคนที่เข้าร่วมโครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมอัจฉริยภาพเด็ก หมายถึง เทคนิคและวิธีสอน กิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้แก่เด็กเรียนในโครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพ เด็กและเยาวชนทั้งในและนอกห้องเรียน

การวัดผลและประเมินผล หมายถึง วิธีการที่ทำให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่ามีมากน้อยเพียงใด รวมทั้งความสนใจและความถนัดในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนแต่ละคน โดยใช้วิธีการประเมินผลแนวใหม่ที่โครงการนำร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนเสนอไว้

การนิเทศติดตามผลการเรียนการสอน หมายถึง การให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ครูผู้สอน นักเรียนในโครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

การบริการแนะแนวและจิตวิทยา หมายถึง การที่ครูผู้สอนร่วมกับฝ่ายทดสอบและประเมินผลจัดการทดสอบนักเรียนในวัยประถมศึกษาตอนต้นที่เข้าร่วมโครงการ ฯ ทางสติปัญญา จิตวิทยา บุคลิกภาพ ความถนัด เจตคติ เพื่อวางแผนการสอนและช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคล

คณะกรรมการดำเนินงานโครงการนำร่อง หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินงานตามโครงการนำร่อง ฯ โดยมีตำแหน่งดังต่อไปนี้คือ ประธานกรรมการ กรรมการฝ่ายคอมพิวเตอร์ กรรมการฝ่ายวิทยาศาสตร์ กรรมการฝ่ายคณิตศาสตร์ กรรมการฝ่ายภาษา กรรมการฝ่ายศิลปะ กรรมการฝ่ายทดสอบและประเมินผลนักเรียน กรรมการฝ่ายทักษะพื้นฐาน กรรมการฝ่ายสื่ออุปกรณ์ กรรมการฝ่ายแนะแนวและจิตวิทยา กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ และกรรมการและเลขานุการ

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการนำร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน ปีการศึกษา 2540

ผู้รับผิดชอบโครงการ หมายถึง ผู้บริหารหรือผู้ที่ผู้บริหารมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบโครงการในด้านการดำเนินงานตามโครงการ และการประเมินผลโครงการ ในโรงเรียนโครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน

ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ที่สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ในโรงเรียนโครงการนำร่อง ศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน ปีการศึกษา 2540

ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อ - แม่ ผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนโครงการนำร่องของ ศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนที่นักเรียนได้อาศัยอยู่ด้วยและให้การอบรมเลี้ยงดูนักเรียนใน ปีการศึกษา 2540

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะกรรมการดำเนินงานโครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน ผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบโครงการ ครู และผู้ปกครองของนักเรียน ในโรงเรียนโครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 5 กลุ่ม คือ คณะกรรมการดำเนินงานโครงการ จำนวน 1 คน ผู้บริหารจำนวน 4 คน ผู้รับผิดชอบโครงการจำนวน 4 คน ครูผู้สอนจำนวน 37 คน และผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 60 คน รวมจำนวนตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 106 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์และสังเกตด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตโดยการแจกแจงความถี่ และประมวลข้อมูลนำเสนอในรูปของการบรรยาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการนำร่องของศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานจัดการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. เป็นตัวอย่างรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เป็นผู้ที่มีความเป็นเลิศและส่งเสริมความสามารถพิเศษที่เขามีอยู่ให้เต็มตามศักยภาพ
3. เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปที่มีแนวคิดและต้องการจัดการศึกษาในลักษณะของโรงเรียนโครงการนำร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชน